

Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinde Modernizm ve Bunalım Bağlamında Çevre İlişkilerinin İncelenmesi

Necla Dağ*

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Adıyaman Üniversitesi, Türkiye

Özet

Mustafa Kutlu, Türk toplumunun geçirdiği değişim evrelerini sosyolojik ve psikolojik veriler ışığında derinlemesine ele alarak eserlerinde işler. Modernleşme süreci ile başlayan değişimlerin birey ruhunda yarattığı psikolojik bunalımı, kentleşme ve çevre ilişkileri bağlamında ele alan Kutlu, tüketim toplumundaki insan ilişkilerine ışık tutar. Mustafa Kutlu hikâyelerinin çoğunda göç olayından yola çıkarak köy-kent, çevre-birey, toplum-birey üzerinde çeşitli analizler yapar. Kültürel bir çatışmanın ortasında kendini bulan bireyin çevre ile yaşadığı ilk psikolojik sorun olan bunalım, daha sonraki süreçte çevre ilişkileri sonucunda gelişen yabancılaşma problemine dönüşür. Yalnızlık, ortama uyum sağlayamama, değişen çevrenin getirdiği ekonomik ve sosyal sorunlar, Kutlu'nun hikâyelerinde yabancılaşmanın temel nedenleridir.

Kente göçe eden ile kentli insan ilişkilerinin çevresel faktörlere bağlı örneklerinin en doğal mekânı olarak İstanbul'u tercih eden Kutlu, gecekondularda yaşayan insanların hemen dibinde yükselen hayata kayıtsız kalamadıklarını, lüks, eğlence ve konforun sarmaladığı hayatların onları kendine çektiğini göstermeye çalışır. Konfor, kahramanların bu yaşam tarzını arzulamalarına ve kendi çevrelerini sorgulamalarına neden olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çevre, modernizm, bunalım, kent.

Analysis of the Environmental Relations in the Stories by Mustafa Kutlu in the Context of Modernism and Depression

Necla Dağ*

Department of Turkish Language and Literature, Adıyaman University, Turkey

Abstract

Mustafa Kutlu, in his works, handles the changing Turkish society in sociological and psychological terms. He examines psychological depression of the individual caused by modernization, urbanization and environmental concerns, and reveals the human relations within the consumer society. Basing his stories on the concept of migration, he explores the relationships between the countryside and town, man and environment, individual and society. His characters, who are confronted with cultural conflict, suffer from psychological depression in his environment in the first place, which then leads to alienation from environment. Loneliness, disorientation, economic and social problems within the transforming community are among the main reasons of alienation in his works.

Choosing Istanbul as the most suitable setting for his analysis of the relationship between the urban immigrants and the townspeople, which depends on environmental factors, Kutlu endeavors to show that the slum-dwellers are not indifferent to the buildings rising high over them, and that the world of luxury, entertainment and comfort attracts those humble people. This condition leads his characters to desire such a luxurious lifestyle and to question their environment.

Keywords: Environment, modernism, depression, urban.

* Yazışmadan Sorumlu Yazar: Adres: Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Adıyaman Üniversitesi, 02040 Adıyaman TÜRKİYE. E-posta: necladag02@gmail.com, Telefon: +904162233800

1. Giriş

İnsanlar evrenin yaratılışından beri çevre ile olan ilişkilerinde sınırsız bir kaynak olarak gördüğü doğayı tüketerek çevre sorunlarına neden olmuştur. Hızla artan insan nüfusu ile birlikte tükenen kaynakların gelecek nesillere ulaşmayacak olması korkusu insanları bazı tedbirler almaya yöneltmiştir. İnsanların doğal kaynakların sınırlı olduğu konusunda bilinçlenmesi için yapılan çalışmalar kısmen olumlu cevap verse bile bunlar yeterli olmamakta, teknolojik gelişmelerin de etkisi ile kaynaklar hızla tüketilmektedir. Kentlerde kalkınma ve modernleşme adına yapılan çalışmalar çoğu zaman çevresel kirlenmenin göz ardı edilmesine neden olmuştur. Daha çok büyük kentlerde görülen bu sorunlar, sadece çevresel kirlilik şeklinde değil sağlık, ekonomik ve ailevi sorunlar olarak da kendini göstermektedir.

Mustafa Kutlu, Türk hikâyeciliğinde 1970 sonrasında modernizm ve kalkınma ile birlikte yaşanan dönüşüm hakkında yerinde tespitlerde bulunan önemli bir isim olarak tanınmaktadır. Türk toplumuna ait sosyolojik, psikolojik ve tarihi temelleri iyi bilen yazar, eserlerinde Türk toplumunun panoramasını ince çizgilerle çizer. Toplumla yakından ilgili olan Mustafa Kutlu, birçok hikâyesinde çevre ilişkilerine yer vererek kahramanlarının hayatlarından kesitlerle bu sorunlara dikkat çekmek ister.

2. Yöntem

Çalışmamızda Kutlu'nun "Beyhude Ömrüm ve Uzun Hikâye" adlı hikâyelerinden yola çıkarak kahramanların yaşamları ile çevre ilişkileri sonucunda bunalımları ve modernleşme çabalarının hikâyelerde ne şekilde yer aldığı tespit etmeye çalıştık.

3. Tartışma

Modernleşme ile birlikte kentleşmenin hızlanması, köylerin boşalması, köy ve kentlerde çevresel, ekonomik ve bireysel birçok problemi de beraberinde getirmiştir. Sanayileşme sonucunda tarımsal üretim faaliyetlerinin azalması, insanların kentlere göçmesini hızlandırmıştır. Göç ettikleri yerlerde birçok çevresel soruna neden olan insanlar, geldikleri kentlere uyum sağlayamama problemi ile karşı karşıya kalırlar. Kültürel bir çatışmanın ortasında kendini bulan bireyin yaşadığı ilk sorun bunalım olarak ortaya çıkmakta daha sonraki süreçte ise çevre ilişkileri ile birlikte gelişen yabancılaşma problemine dönüşmektedir. Mekân olarak kentin köyden büyük olması, ulaşım, eğitim, aile içi ilişkiler, arkadaş çevresi, doğa ile insan ilişkileri açısından farklılık arz etmektedir. Göçle gelen insanın yeni çevreye kendini ait hissedememesi, modern çevreye ayak uydurmak için çaba harcaması ve bir değişim içerisine girmeye kendini mecbur hissetmesi Kutlu'nun kahramanlarının temel problemidir. Kente göç eden insanın bunalımlı ruh halini böyle belirleyen yazar, konfor peşinde koşan, asıl amaçlarından uzaklaşan kentli insanın da para odaklı çevre ilişkilerine eleştirel bir tavırla yaklaşmaktadır.

Taşralı ile kentli insan ilişkilerinin çevresel faktörler ışında en iyi örneklerin sunulabileceği mekân olarak İstanbul'u tercih eden Mustafa Kutlu, gecekondularda yaşayan insanların hemen yanı başında yükselen hayata kayıtsız kalamadıklarını, lüks, eğlence ve konforun sarmaladığı hayatların onları kendine çektiğini göstermeye çalışır. Etkileyici bir yaşam tarzı,

ister istemez kahramanların bu yaşamı arzulamalarına ve onları çoğu zaman bir kıyaslama içerisine sürüklemektedir. Elindeki imkânların bu büyük ve şatafatlı çevrenin fırsat ve hizmetlerine yetmemesi bireylerin ruhunda tatminsizliklere neden olmaktadır. “İnsanlığın temel iki yerleşim birimi olan köy ve kent, sanayileşmenin ardından birbirinden oldukça farklı hayat biçimlerini içeren iki sosyolojik olgu olarak öne çıkmıştır. Köy, tarıma dayalı üretimin olduğu, paranın alt düzeyde bir işleve sahip bulunduğu, insanla tabiatın iç içe yaşadığı ve insanın gerek yaşam alanlarını gerek çevresini kendince ve tabiatla uyumlu bir biçimde şekillendirebildiği yaşam biçimini işaret ederken özellikle kapitalist iktisadın ve buna bağlı olarak modern hayat görüşünün şekillendirdiği modern kent, insanın, gerek gündelik hayatına gerek yaşam alanlarına etkisini en aza indirgeyen, belirlemeci, dikte edici bir olgu olarak öne çıkmıştır.” [1]

Mustafa Kutlu'nun eserlerinde iki çevre dikkat çekmektedir: Köy ve kent. Köy ve kent, insanların psikolojileri üzerinde farklı etkileri ile çeşitli travmaların şahidi olurlar. Mustafa Kutlu'ya göre kentteki çevre, insanların kendi gerçeklerine uzaklaşmasına neden olmuş, birey, modernleşme adı altında bunalımlı bir hayat ve yabancılaşma ile karşı karşıya kalmıştır. Köyde tabiatla kucak kucağa büyüyen bireyleri şanslı olarak kabul eden Kutlu'ya göre kırsal alandan kentsel alanın modern dünyasına giren bireyler yabancılaşma sorunu çekecektir. Uyum problemi yaşayan bu bireylerin bir yanı hep eksik kalacak, ait oldukları dünyaya geri dönemeyecek, adapte olmaya çalıştıkları çevrenin de bir parçası olamayacaklardır. İki alem ve huzursuzluk iklimi içinde yaşamlarını sürdüren bu kahramanların sürekli yer değiştirdikleri, bir işte veya mekânda karar kılamadıkları görülür.

Uzun Hikâye adlı eserde kahramanın bakış açısıyla olaylar aktarılır. Kahramanın babası olan Ali Bey'i dedesi Pehlivan Süleyman büyütür. Pehlivan Süleyman ve Ali Bey; Bulgaristan'dan kaçarak İstanbul'da bir ev tutarlar ve Türkiye'ye yerleşirler. Pehlivan Süleyman, evinin bahçesinde bir nevi küçük bir çiftlik kurar ve buradan geçimini sağlar. Bir süre sonra Süleyman Bey, camide abdest alırken üzerine bir ağacın devrilmesi sonucunda ölür. Ali Bey, dedesini kaybedince yapayalnız kalır. Dedesinden kalan her şey sattıktan sonra hiçbir mülkiyete ve çevreye bağlı kalmadan bir yaşam süren Ali Bey'in hayatı oğlunun penceresinden şöyle aktarılır:

Böylece babam hayatın demir örsünde dövülmek üzere kendini zamanın girdabına atmış. Tahsili yarı kalmış. Bir sürü işe girip çıkmış. Kâtiplik, puantörlük, muhasebe yardımcılığı, bir kitapçıda tezgâhtarlık okumaya meraklı olan babam bayağı solcu biri olan bu kitapçının yanında iken çok kitap okurmuş, yazı yazmaya da o günlerde başlamış sonra uzun süre avukat yardımcılığı yapmış. Halıcıoğlu'nda askerlik falan derken yıllar geçmiş. [2]

Münire Hanım'a aşık olan Ali Bey, sonunda onu kaçıır. Münire Hanım'ın abilerinden kaçışla başlayan bu süreç Ali Bey ve ailesinin sürekli göç etmesiyle devam eder. Mekânsızlığın kitabı denilebilecek bu hikâyede kahraman hiçbir çevreye ait olmadığını, hiçbir coğrafyaya bağlanamadığını şöyle ifade eder: “Coğrafyaya, mekâna dair bir bağlanma, bir aidiyet duygusu yok bende. Zihnimi eşiyor, hafızamı yokluyorum. Hep yollar, kıvrılıp giden tozlu yollar, eski dökülen otobüsler, kamyon karoserleri, tren rayları, vagonlar, kurum, iş.” [2]

Münire Hanım, ikinci çocuğunu doğururken ölür ve Ali Bey, bundan sonraki süreçte sürekli olarak mekân değiştirir. Tabiri caizse göçebe bir yaşam tarzını benimseyen Ali, oğlu ile birlikte Anadolu'nun küçük kasabalarında dolaşır durur. Aynı şekilde kendi oğlu da büyüdüğünde bulunduğu çevreden uzaklaşmak, ayrılmak daha büyük şehirlerde, çevrelerde olma özlemi duyar. Küçük bir kasabada olmaktan ve bu küçük mekânlarda hiçbir şeyi saklı kalamamasından şikâyetçi olan kahraman sık sık şu sözü tekrarlar: “Ah bu kasabalar. Hiçbir

sırrın saklı kalamadığı küçük kasabalar.” [2] Bulunduğu çevreden memnun olmayan kararsızlık ve işsizliğin verdiği sıkıntılar ile bunalımlı bir hayat sürdürmek zorunda olan bu kahramanların kaldıkları yerde mücadele etmek yerine genellikle buldukları çevreyi terk ettikleri görülmektedir. “Bir küçük kitapçı olarak bu küçük kasabada kendime küçümen bir hayat mı kursam, yoksa kitabevini oluruna terk edip askere mi gitsem diye ufkunda hiçbir şey gözükmeyen istikbalim için zar atarken, kader ‘Şişşt, ben burdayım’ diyerek zuhur etti.” [2]

Mustafa Kutlu, hikâyelerinin merkezine oturttuğu köy ve kent arasındaki çevre ilişkilerini irdelerken genellikle kasaba veya köydeki çevreden yanadır. Kahramanlarının burada daha mutlu olduğuna inanır, bireylerin kırsal alanda edindikleri çevreyi onların vazgeçilmezi kılar. Kırsal çevrede edinilen alışkanlıkları neredeyse onların yaratılış özelliği kabul ederek kır ile kentsel çevre arasındaki ayrımı net çizgilerle yapar. Kutlu, kentsel hayata ait imgeleri para ile bağdaştırarak vermeye çalışır. Modern çevreye adapte olmaya çalışan bireyin, bu değişimle beraber kırsal çevrede edindiği değerler sistemini ezip geçtiği, yıllarca kutsallaştırdıklarından vazgeçtiği görülmektedir.

Paranın oluk gibi şehre ak(ması)’, insanları paranın kulu yapmış; insanlar gelenekte ahlakla sağlanan asaletin yerine para ve ‘başkasının adamı olmayı’ esas almışlardır. Kutlu, ‘adam olmak ile adamı olmak’ arasındaki en büyük farkı belirleyen ‘ı’nın şehir insanını esir aldığını, onu adamlıktan çıkardığını söyler. Modern kentin insanı, yazarın değerlendirmeleri çerçevesinde, ‘adam olmak’tan ziyade, ‘adamı olmak’ın peşindedir. Bu değişim, geleneksel hayatı var eden değerler sisteminin çöküşünü beraberinde getirmektedir. [1]

Modernleşme sonucunda çevre ve doğa ile olan ilişkiler neredeyse yok olmuş durumdadır. Beton yığınları arasına sıkışmış birey, çalışma hayatı içerisinde silik bir karaktere bürünmüş, ilişkilerde değersizleştirme ve tüketim ön plana çıkmıştır. Mustafa Kutlu’ya göre, modern çevrenin insanı sürüklediği bunalım ve yalnızlık, bireyin doğa ile olan ilişkisini öldürmüştür. Bu durum ise insan için oldukça kötüdür; çünkü yaratılışı gereği doğanın bir parçası olan insanın doğadan ve doğal olandan bu kadar uzaklaşması iç direncini tamamen kaybedilmesine yol açmaktadır.

Kutlu’nun hikâyelerinin en belirleyici özelliği mekânın seçiciliğidir. Kahramanlarının zihinsel ve fiziksel varoluş süreçlerini çevre ilişkisi bağlamında kuran yazar, mekânın psikoloji üzerindeki etkilerini açıkça gözler önüne serer. “Kutlu için mekân: Öznen soyutlanmış, zorunlu yaşama alanı olmanın dışında varoluş koşullarından birisidir. Çünkü insanoğlu için yabancılaştığı bir ortam, kişilik yapısına mugayir evler, sokaklar ve caddeler zihinsel yorgunluğa neden olmaktadır.” [3] Mekânın ve çevrenin insan psikolojisi üzerinde yarattığı yabancılaşma ve bunalım kişinin çevreye karşı bağlanma ya da uzaklaşma durumunu da belirlemektedir. Kutlu bu konudaki görüşlerini şu şekilde açıklar: “Ben mekân ve eşya ile bağlantısı derin olan bir kimseyim. Oturduğum şehri, geçtiğim sokakları, binaları, ağaçları, insanları tanımak; onlarla ünsiyet kurmak isterim. Yoksa çekeceğim yabancılık beni boğar.” [3] Uzun Hikaye’de baba-oğul her zaman yerleşik bir hayata ve mekânsal bir aidiyete özlem duymuşlardır. Hayatını yollarda, kamyon, tren vagonlarında geçirmek zorunda kalan bu ikili için çevre ilişkileri hep yarım kalmıştır. Gittikleri yerlerde uğradıkları haksızlıklar karşısında sessiz kalmışlardır ve göç etmişlerdir. Okul bahçesini güzel bir bahçeye dönüştürüp ürün yetiştirdiği zaman eşit paylaşım isteyen Ali Bey, sosyalist damgası yer ve bulunduğu ortam hiçbir işe giremez. Oğluna bakmak için başka bir yere göçen ve orada küçük bir kitapçı dükkânı açarak artık bir çevreye ait olmak istemektedir. Bu şekilde aidiyet probleminin yanında sıkıntılı yaşamından ve bunalımlı ruh halinden de kurtulmak istemektedir.

“Beyhude Ömrüm” adlı hikâyede Mustafa Kutlu, Anadolu’nun işlenmemiş bir hazine gibi duran tarlaları ve eşsiz tabiatı karşısında mücadele eden ve toprakla hemhal olan ve idealini gerçekleştirmek isteyen bir Anadolu köylüsünü konu edinir. Hikâyede kahramanın adı geçmez. Babası ölmek üzereyken, onu arkadaşı Berber Hacı’ya emanet eder. Berber Hacı kahramana Yadigâr diye seslenir. Yadigâr, hikâyede kıraç, susuz bir köyde yaşamaktadır. Yadigâr susuz, çorak tarlada çalışırken kendi tarlasının karşısında bulunan Islak Kaya denilen yeri görür. Kayanın etrafının ıslak olduğunu görünce buradan su çıkarmak için çalışmalara başlar. Bu sırada köylüler tarafından define arıyor şeklinde dedikodu yayılır. Bunlar onu yıldırılmaz ve hedefine ulaşmak için çalışıp durur. Kendisine her fırsatta güçlük yaşatan Muhtar Halil’e rağmen hayalini kurduğu yeşil bahçeyi kurmaktan vazgeçmez. Sonunda çok güzel bir meyve bahçesi kurar. Ancak sanayileşme ile birlikte köyler boşalmaya başlar. Onun da çocukları göç etmek isterler. “Gülpaşa bütün ömrünü vererek yeşerttiği bahçesinin beyhude olduğunu oğlunun “Bırak baba, dört tane ağacın başını mı bekleyeceğiz burada” sözleriyle anlar. Yazar, fanilik hissini derinlerinde hisseden hikâye kahramanı aracılığı ile eserde hayatın metafizik boyutunu da gözler önüne serer. Bu metafizik boyut “İnsanoğlu dünyaya niçin gelir? Herhalde bir bahçe kurmaya gelir. Dünya dediğimiz de bir gurbet değil mi?” sözleriyle dünyada yaşayan herkesin bir bahçe kurduğu, sonunda herkesin bahçesinin bir fanilik olduğu metaforuyla işlenir.” [4] Beyhude Ömrüm hikâyesinde de karşımıza göç ve göçün sonuçları çıkmaktadır.

Beyhude Ömrüm’de göç olgusu üzerinden insanın kendine ve değerlerine uzaklaşıp parayı merkeze alması sorgulanır. Bir tarafta varoluşsal sürecini tamamlamak isteyen ve kurduğu bahçesi ile memleketinde güçlü kökler salmayan çalışan bir baba, öteki tarafta göçle başlayan sürece dahil olmak isteyen büyük şehrin parasına ve modern hayatına bir an önce kavuşmak isteyen çocuklar, çoğu zaman karşı karşıya geleceklerdir. Köyün karşısına modern kent İstanbul’u koyan yazar, değerler çatışmasını; oğluna bir türlü sözünü geçiremeyen babanın çaresizliği ile de kuşaklar arasındaki çatışmayı anlatmak ister. Bir an önce paraya ve modern bir hayata kavuşmayı arzulayan oğlun, babasına verdiği cevaplardan saygısını yitirdiği, değerlerine yabancılaştığı açıkça görülmektedir. Çocuklarının ısrarı ile kente giden Yadigâr buralarda tutunamaz, kentte bulunduğu süre içinde çevre ve insan ilişkileri oldukça zayıflar. Kente körü körüne teslim olan, modernleşme adı altında yok olup giden çocuklarına hayret ile bakar. Çevre ona tamamen yabancıdır, köyde apayrı bir dünyası olan kahramanın gözünde kent; sis, rutubet, kargaşa, çöp demektir. “İstanbul rutubet. Deniz, balık, sis, çamur, zift, kurum, rakı, egzost, asfalt, toz, çöp kokuyor. Her bir yan kalabalık, hiçbir yana bakılmıyor; baksan da bir şey göremiyorsun; gürültü kargaşa.” [5]

Mustafa Kutlu’nun eserlerinde kahramanlar buldukları çevreden uzaklaşarak içinde buldukları yoksulluk ya da bunalımdan daha kolay kurtulacaklarını düşünürler. Birçok hikâyesinde bu durumu ele alan yazar *Beyhude Ömrüm*’de bunu bir kez daha göstermeye çalışır. Göç edenlerin dışında kalanların da onlardan etkilenecek buldukları ortamdan memnuniyetsizliklerini belirttikleri görülür.

–Demek bu defa temelli gidicisin.

–Öyle Derviş ağam.

–Baba evini terkedip de ne geçecek eline? Oğlan da heyecanlı. Sardığı ipi semerin ön kaşına bir türlü geçiremiyor.

–Öyle deme ağam. Asıl burada kalırsak ne olacağımız belli değil. Millet elbet bir şeyler buldu ki tez elden vardı İstanbul’a.

–Burada geçim yok mu yani?

–Altı üstü dört tane kıraç-yamaç tarla. Karnımızı zor doyurur. Hadi biz doyduk diyelim. Ya geriden gelenler... Şu halime baksana bir Derviş ağa. Şu köye baksana. Pislikten, sefillikten geçilmiyor. Terk edip gitti herkes. Hem ben dışarıyı gördüm artık. Burada kapanıp kalmanın devri geçti. Evet eskiden insanlar yurt tutup yaşamış burada, lakin o eski günler bitti. Memleketin nüfusu arttı. Tez elden varıp bir tezgâh kuramaz isek ne iş bulabiliriz, ne de aş. [5]

Mustafa Kutlu, modernizmin kölesi olmuş, bunalım ve yabancılaşma problemi ile köşeye sıkışmış bireylerin değişim ile birlikte sıkıntılı hayatlarının kentsel çevre bağlamındaki ilişkilerine ışık tutmaya çalışır. Modernleşmeye çalışan toplumun kırsal ve kentsel yüzünü göstermeye çalışan Kutlu, apartman daireleri içinde sıkışmış hayatları, kalabalık caddeleri, sokaktaki yoksul insanları ve kentin kalabalıkları içinde diyaloglarını kaybetmiş, köşelerine sinmiş kır insanının hayata tutunma çabalarını dile getirir. Kutlu'nun köylü kahramanları, modernleşme sürecinde yara alan kesimdir. Gerekli şartların ihmal edilmiş olması, onların oldukları gibi kabul görememesi ve geçim derdine düşmeleri, modernleşme sürecinde bunalımın pençesine düşmelerine neden olur. Kentin geri kalmış semtlerinde veya gecekondulu mahallelerinde oturmak zorunda olanlar, fabrikalarda, tekstil atölyelerinde veya çöplüklerden geçimini temin etmeye çalışırken kentlilerin buldukları çevreden veya konumlarından ötürü önde oluşları onların üzerinde daha derin bir bunalım tesiri yaratmakta ve özenti ile başlayan değişim evden kaçışlarla son bulmaktadır. Kent yaşamını bilmeden bu hayata özenen çocukların ya da gençlerin evden kaçışları Kutlu'nun Beyhude Ömrüm adlı hikayesinde de dile getirilmektedir.

O kış köyden henüz ergenliğe varmış iki çocuk daha İstanbul'a kaçtı... Öteki çocuk İstanbul'a ulaştı. Bu İstanbul hevesi gençler için başlangıçta bir büyük macera adeta bir kendini isbat vesilesi idi. Sonra sonra bir başka hayatın, köylerde kağşayıp gevşeyerek iyicene fukaralığa bürünen köhne yapıdan uzaklaşma; yeni ve zengin bir geleceğin kapısını aralama sevdasına dönüştü. Geçimi kıt dağ köyleri süratle boşalıyor, İstanbul'a yerleşenlerin zenginliği dillerde dolaşıyordu... [5]

Beyhude Ömrüm'de, "Millet köyden umudunu üzmüş bir kere. Hele gençler; bir an önce çekip gitmek, İstanbul gurbetinde mekân tutmak istiyor. Öyle ki bağlasan durmazlar." cümleleriyle gençlerin buldukları çevreyi terk etme konusunda kararlılıklarını göstermek bakımından önemlidir. Paranın insan hayatını tamamen etki altına aldığı birey toplum ilişkilerinde değerler başkalaşmakta, insanlar yabancılaşmaktadır. Yazarın hikâyelerinde göç edenlerin hemen hepsi para için gitmektedir. Onlar için şehir hayallerin gerçekleşeceği bir rüya ülke gibidir. Paranın getireceği konfor, saygınlık ve zenginlik için kendilerini çarpık ilişkiler içerisine giren, kentten ayrılmama pahasına değerlerinden vazgeçen ucuz yaşamlar içinde yok olup giden bireyler hep bir eksiklik içinde yaşarlar. Kutlu'nun kahramanları her ne kadar daha fazla para kazanmak için göç etseler de istedikleri hayatı bulamaz ve çoğu zaman gecekondulu mahallerinde kıt kanat geçinmek zorunda kalırlar. İşportacılık, seyyar satıcılık, tekstil işçiliği gibi işlerde çalışan bu kahramanlar, köyün kendine sunduğu nimetleri ellerinin tersi ile iterek ömürlerini hep zengin hayatları seyrederek belki bir gün olur umuduyla kendilerini derin bir yalnızlık ve bunalımın içinde bulurlar. "Kutlu'nun hikâyelerinde köyünü/kasabasını terk edip de kentte mutlu, huzurlu yaşayan bir kahramana rastlamayız. Bu kahramanlar bir yönüyle hep eksiklik duyarlar ve bazı kahramanlar ancak köye dönerek bir mutluluk elde ederler." [1] Eksiklik duyan ve kendini gittiği çevreye ait hissetmeyen bu kahramanlara yazar yeniden köyelerine dönmelerini ve mutluluğu buldukları topraklarda bulmalarını önerir.

Modern kenti bir kaos ortamı olarak tasvir eden Kutlu, trafik, işsizlik, yoksulluk gibi konularla boğuşan insanların şaşkınlıklarının, bunalımlarının yüzlerine yansıdığını belirtmiştir. Tabiattan, varoluşlarından uzaklaşan bu insanların yüzünde yoksulluklarının verdiği yorgunluk, içinde buldukları bunalımın derin izlerine rastlanır. Kentte giden köylülerin; kentin birçok imkânından faydalanamaması, hayallerinin ülkesi olarak gördükleri büyük kentte hayal kırıklığına uğramaları kentin yozlaşmış yüzünü gösterir. Köydeki çevrenin verdiği sıcak ilişkiler kent çevresi ile birlikte donuklaşarak kahramanların yüzünde bunalımın bir tezahürü olarak ortaya çıkmaktadır.

4. Sonuç

Köy ve kent uzun yıllar Türk hikâyesinde işlenmiştir. Her iki çevreye farklı bakış açıları ile yaklaşan yazarlar olmuştur. Mustafa Kutlu, köy kent gerçeğini bireysel ve toplumsal yönü ile ele alarak sorunları bir kez daha gündeme getirmiştir. Göçü esas alarak yaptığı değerlendirmelerde göçün öncesi ve sonrasında yaşananları ressam kimliğinin de verdiği yetkinlikle canlı bir resim gibi aktarır. Bir sinema sahnesini andıran ilişkiler bütünü sayesinde aktardığı göç, aslında insanın varoluş sürecinden ve asıl kimliğinden uzaklaşmanın ilk adımı olarak görülür. Para kazanma hırsı ile gençler tarafından boşaltılan köylerde tek kalan ihtiyaçların mücadelesi kutlu bir savaş gibi gösterilirken kentlerin karmaşası içinde yok olup giden insanların istediklerini elde edememenin verdiği huzursuzluk ve çaresizlik için gündelik ilişkiler geliştirmeleri gösterilir.

Kutlu'nun kente yaklaşımı pek de olumlu sayılmaz bencil ilişkilerin ve paranın hakim olduğu şehirler beton yığınının başka bir şey değildir. Modernizm olarak adlandırılan yutucu çark bütün güzellikleri öğüterek beton yığına ve mutsuz insan topluluğuna dönüştürmektedir. Tabiattan, kendi özlerinden uzaklaşan insanların doğal çevrelerinden ayrılarak para ve konfor hayali ile benliklerinden uzaklaşmaları, değerlerini silip süpürmeleri, yanlış ilişkiler içinde yok olup gitmeleri yazarın yakındığı konulardır. Yazara göre herkes ait olduğu yere dönmeli, böylece kentteki çevresel sorunlar ve işsizlik çözümlenirken köylerde boş kalan topraklar değerlendirilerek tabiat ve doğal bir yaşamla iç içe güzellikler yaratılmalıdır.

Kaynakça

[1] Coşkun S. Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinde Temel İzlek Olarak Köy-Kent Meselesi. *Turkish Studies: International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 2010; 5.2: 363-409.

[2] Kutlu M. Uzun Hikâye. İstanbul: Dergâh Yayınları; 2014.

[3] Yıldırım E. Mustafa Kutlu Hikâyeciliği: Varoluş, Yabancılaşma, Hakikat. Ankara: Ebabail Yayıncılık; 2007, s. 307.

[4] Altunkaya H. "Beyhude Ömrüm" Adlı Hikâyenin Greimas'ın Eyleyenler Modeline Göre İncelenmesi. *Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 2012; 7.4: 761-771.

[5] Kutlu M. Beyhude Ömrüm. İstanbul: Dergâh Yayınları; 2014.